

YTTRANDE

Dnr S2017/02040/FST

Regeringskansliet
Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Stockholm den 29 september 2017

**Läs mig! Nationell kvalitetsplan för vård och omsorg om äldre personer
(SOU 2017:21)**

Sammanfattning

SPF Seniorerna stöder utredningens förslag att

- en nationell kvalitetsplan för vård och omsorg om äldre personer ska läggas fram för riksdagen, samt att
- undersköterska ska bli ett yrke för vilket det krävs legitimation.

SPF Seniorerna stöder inte utredningens förslag att det införs en ny bestämmelse som ger socialnämnden möjlighet att, med stöd av en i kommunen beslutad presumtion om behov, förenkla biståndsprövningen för personer som har fyllt 80 år avseende hemtjänst i form av serviceuppgifter och sociala insatser i mindre omfattning samt mindre integritetskänsliga trygghetslarm, såsom aktiva larm.

Allmänt

SPF Seniorerna anser att det i denna utredning hade varit på sin plats att beröra frågan om hur finansieringen av hälso- och sjukvården samt äldreomsorgen långsiktigt ska säkras.

Utredningen föreslår att regeringen ska tillsätta en mängd utredningar och ge en lång rad uppdrag till ett antal myndigheter. Främst till Socialstyrelsen, men även till Arbetsförmedlingen, Boverket, Forte, Myndigheten för delaktighet, Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, Folkhälsomyndigheten och Livsmedelsverket. SPF Seniorerna har valt att inte ta ställning till de flesta av dessa förslag.

SPF Seniorerna

Hantverkargatan 25, Box 225 74, 104 22 Stockholm

Tel 08-692 32 50 info@spfseniorerna.se

Org nr 88 80 00-2830 Pg 607678-0 Bg 5959-0182

www.spfseniorerna.se

5 En nationell kvalitetsplan för vård och omsorg om äldre personer

SPF Seniorerna stöder utredningens förslag att regeringen lägger fram förslag till riksdagen om Nationell kvalitetsplan för vård och omsorg om äldre personer som ska gälla under åren 2019–2034.

En långsiktig plan för att förbättra kvaliteten i äldreomsorgen är angelägen. 16 år borde räcka för att kunna konstatera vad som faktiskt har förbättrats. Det är positivt att kvalitetsplanen är bestämd i tid och att krav ställs på uppföljning. Däremot blir uppföljningen utomordentligt svår om man inte redan i denna plan bestämmer sig för kriterier för en mininivå på kvalitén i omsorgen och vården av äldre, ett antal uppföljningsbara variabler samt konsekvenser om dessa krav inte uppfylls.

8 God kompetensförsörjning

Vård- och omsorgspersonalen ska ha kvalifikationer som motsvarar seniorers behov. Utredningen lämnar flera bra förslag för att förbättra kompetensförsörjningen och stärka personalens förmåga att tillgodose äldres behov.

SPF Seniorerna hade gärna sett konkreta mål för att möta det ökade behovet av geriatriker, samt en obligatorisk tjänstgöring i geriatrik inom AT-tjänstgöringen och i de specialistutbildningar som äldre sannolikt kommer i kontakt med. Det sistnämnda gäller inte minst specialisterna i allmänmedicin – allmänläkarna.

8.4 Framtida krav på yrkeskompetens

SPF Seniorerna stöder utredningens förslag att Socialstyrelsen uppdras att se över befintliga allmänna råd (SOSFS 2011:12) om grundläggande kunskaper hos personal som arbetar i socialtjänstens omsorg om äldre så att de svarar mot framtida krav på yrkeskompetens och legitimation av undersköterskor.

8.7 Utökat vuxenlärande

SPF Seniorerna stöder utredningens förslag att en utredning bör tillsättas för att överväga att ge vuxna rätt till studier i yrkesämnen på gymnasial nivå.

8.8 Utvecklad yrkeshögskola

SPF Seniorerna stöder utredningens förslag att myndigheten för yrkeshögskolan bör föreskriva om ett antal nationella inriktningar för specialisering för undersköterskor inom vård och omsorg om äldre.

8.10 Legitimation av undersköterskor

SPF Seniorerna stöder utredningens förslag att undersköterska ska bli ett yrke för vilket det krävs legitimation, senast år 2025.

8.13 Nationell utbildning på högskolenivå för biståndshandläggare inom äldreomsorgen

SPF Seniorerna stöder utredningens förslag att Socialstyrelsen uppdras att utforma och upphandla en nationell utbildning på högskolenivå för biståndshandläggare inom äldreomsorgen.

8.14 Utökad högre utbildning i geriatrik och gerontologi

SPF Seniorerna stöder utredningens förslag att regeringen bör

- ändra i examensmålen för socionomexamen genom att lägga till "äldre personer",
- bör uppdra åt Universitetskanslersämbetet att genomföra en kartläggning av förekomsten av kurser i gerontologi och geriatrik i grundutbildningar på vård- och omsorgsområdet, samt att myndigheten fortlöpande följer upp utvecklingen i detta avseende,
- bör uppdra åt Socialstyrelsen och Universitetskanslersämbetet att lämna förslag till åtgärder för att främja specialist- och vidareutbildning inom geriatrik och gerontologi för yrkesverksamma, samt att följa upp utvecklingen.

8.15 Bättre samordning mellan aktörer

SPF Seniorerna stöder utredningens förslag att Socialstyrelsen uppdras att, i samverkan med Universitetskanslersämbetet, Statens skolverk samt Myndigheten för yrkeshögskolan, medverka till att skapa samverkansarenor på nationell nivå mellan berörda aktörer inom kompetensförsörjning inom äldreomsorgen och hälso- och sjukvården.

Kompetensförsörjningen i vården och omsorgen är en stor utmaning i dag då vården och omsorgen om äldre personer har kvalitetsbrister som är relaterade till bristande

yrkeskompetens hos personalen. Kraven på fler yrkesutbildade av alla kategorier kommer att öka de närmaste årtiondena vilket gör det ytterst viktigt att förbättra de grundläggande kunskaperna hos all personal.

En särskild utmaning blir den föreslagna legitimationen av undersköterskor då denna utbildning idag inte är en högskoleutbildning och att idag saknar 4 av 10 en yrkesutbildning för sitt arbete.

9.5 Rehabilitering

SPF Seniorerna stöder utredningens förslag att Socialstyrelsen bör uppdras att tillsammans med andra berörda myndigheter och organisationer utveckla former för insamlande av nationella data om effektiva metoder, organisatoriska modeller och arbetssätt för rehabilitering av äldre personer samt sprida kunskap riktat till huvudmän, vårdgivare och vård- och omsorgspersonal.

9.8 Rehabilitering och habilitering för personer med tidigare funktionsnedsättningar

SPF Seniorerna stöder utredningens förslag att Myndigheten för delaktighet bör uppdras att kartlägga levnadsförhållanden och livssituation för äldre personer med funktionsnedsättning. Socialstyrelsen föreslås få i uppdrag att kartlägga tillgång till rehabilitering och habilitering för samma grupp och särskilt uppmärksamma om det finns skillnader för personer under och över 65 år. I dessa uppdrag bör de båda myndigheterna samverka med varandra.

9.10 Rehabilitering

SPF Seniorerna stöder utredningens förslag att Socialstyrelsen bör uppdras att utreda orsakerna bakom de skillnader i tillgång till hjälpmedel som finns mellan personer över och under 65 år samt mellan äldre kvinnor och män.

SPF Seniorerna menar att idag finns en gedigen kunskap om effekter av rehabiliterande åtgärder och även spridningsvägar av den kunskapen. Utredningen ifrågasättande av 65-årsgräns och skillnader mellan män och kvinnor vad gäller tillgång till rehabilitering och hjälpmedel är positivt.

10.5 Forskning och utvärderingar

SPF Seniorerna stöder utredningens förslag att Forte uppdras att, inom ramen för sitt uppdrag om forskning om välfärdens kvalitet, organisation och processer, initiera forskning om effekter av olika modeller för att främja samordning och samarbete i vården och omsorgen om äldre personer med stora och sammansatta behov.

10.7 Förslag om multiprofessionella team

SPF Seniorerna stöder utredningens förslag att en utredning tillsätts för att lämna förslag på rättslig reglering som tydliggör huvudmännens skyldighet att kunna erbjuda äldre personer med stora och sammansatta behov en förstärkt valfrihet genom att kunna välja en sammanhållen vård och omsorg genom ett multiprofessionellt team.

13.3 Särskilda boendeformer för äldre

SPF Seniorerna stöder utredningens förslag att Socialstyrelsen ska uppdras att kartlägga om det finns

- skillnader mellan kommunerna vad gäller riktlinjer och tillämpning för att bevilja bistånd till särskilt boende och vilka orsaker som i så fall kan förklara dessa skillnader,
- skillnader i möjligheten att få plats i särskilt boende mellan kvinnor och män eller beroende på socioekonomiska villkor, etnicitet, hbtq, funktionsförmåga, om man tillhör någon av Sveriges fem nationella minoriteter,
- socioekonomiska och könsskillnader i vilka som överklagar, samt om
- besluten ändras av domstolarna eller kommunens ekonomi har någon betydelse.

En fördjupad kartläggning av omständigheterna kring särskilt boende är förvisso angelägen. SPF anser emellertid att befintlig kunskap om skillnader i tillämpning av beviljande av särskilt boende borde vara tillräcklig för att redan nu föreslå bestämmelser för beviljande av bistånd till särskilt boende som bättre än idag är utformade för att passa äldres behov.

Förbundet är positivt till ny flexibel boendeform – en sorts mellanboende – där en mer lätt tillgänglig äldreomsorg med viss personal har bättre förutsättningar att ge de boende stor frihet att bestämma om vad, hur och när deras service och hjälp ska utföras. Fler boendeformer medför också en större variation i utbudet av bostäder, liksom möjlighet till ökad mångfald.

SPF Seniorerna vill se åtgärder som leder till fler särskilda boenden och att plats på särskilt boende kan tilldelas personer i stort behov av trygghet men med ett mindre omvårdnadsbehov än vad som krävs idag. Vi saknar även förslag på större konsekvenser för de kommuner som inte uppfyller kravet om högst tre månaders väntetid till särskilt boende. De vitesbelopp som idag utmäts är så låga att de inte leder till någon ändring. Detta visar sig bland annat i att allt fler äldre står i kö för särskilt boende, enligt Inspektionen för vård och omsorg (IVO).

14.6 Ny bestämmelse om förenklad biståndsprövning

SPF Seniorerna stöder inte utredningens förslag att det i socialtjänstlagen införs en ny bestämmelse, 4 kap. 1 d §, som ger socialnämnden möjlighet att, med stöd av en i kommunen beslutad presumtion om behov, förenkla biståndsprövningen för personer som har fyllt 80 år avseende hemtjänst i form av serviceuppgifter och sociala insatser i mindre omfattning samt mindre integritetskänsliga trygghetslarm, såsom aktiva larm.

Om kommunen åläggs en tydlig informationsskyldighet om omsorgsinsatserna och handläggningen av biståndsprövningen blir de lättare att förstå och ansöka om för de äldre. En förenklad biståndsbedömning av vissa insatser i äldreomsorgen skulle dessutom kunna innebära en större möjlighet för den enskilde sökande att påverka arten och omfattningen av insatserna. SPF Seniorerna anser därför att en förenklad utredning och handläggning av biståndsärenden är önskvärd.

En risk är dock att enskilda äldre kommer att ställas inför stora skillnader i kommunernas utbud av insatser, både till innehåll och kostnad. Den risken föreligger förvisso redan i dag. En myndighetskontroll av hur de nya bestämmelserna fungerar är därför önskvärd.

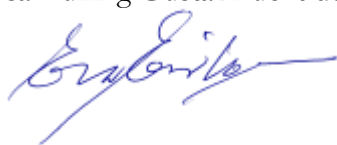
SPF Seniorerna stöder inte utredningens förslag att en viss ålder – i detta fall över 80 år – ska avgöra när den äldre har rätt till insatser. Kronologisk ålder får aldrig ensamt vara ett skäl till att man får eller inte får en insats, rättighet, medicinsk vård eller behandling. En helhetsbedömning av personens funktionsförmåga och hälsa ska alltid ligga till grund för beslut.

16.3 Skälig levnadsnivå eller goda levnadsvillkor

SPF Seniorerna stöder utredningens förslag att regeringen i direktiven till den kommande översynen av socialtjänstlagen tar upp frågan om skillnaderna i nivåer på de insatser som tillhandahålls inom äldreomsorgen som enligt socialtjänstlagen ska ge ”skälig levnadsnivå”, medan insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) ska ge ”goda levnadsvillkor”

De två lagarna uttrycker en diskriminerande betydelseskillnad: personer under 65 år med en funktionsnedsättning har rätt till goda levnadsvillkor, medan personer som får sin funktionsnedsättning efter 65 år endast har rätt till skälig levnadsnivå.

I detta ärende har SPF Seniorernas arbetsutskott beslutat. Martin Engman, samhällspolitisk chef, har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också sakkunnig Gustaf Bucht deltagit.

Eva Eriksson
Förbundsordförande